

Andrzej F. Dziuba

"Ordine di Malta : punti fermi per un rilancio", Roma 2008 : [recenzja]

Saeculum Christianum : pismo historyczno-społeczne 17/1, 286-289

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Po opublikowaniu niniejszego tomu, pracownicy autorzy zbliżają się do celu, jakim jest w miarę pełne udokumentowanie zbrodni ludobójstwa dokonanego na ludności południowo-wschodnich Kresów Najjaśniejszej Rzeczypospolitej. Dla zbrodni ludobójstwa tolerancji i pobłażania nie ma. Można tylko wyrazić zdziwienie, że pojawiają się fałszerze historii, którzy tzw. UPA uważają za normalną formację wojskową i pozwalają dla banderowców stawiać pomniki. Należy z całą mocą podkreślić za prof. Czesławem Partaczem, że tzw. UPA „była organizacją wyrosłą na gruncie zbrodniczej ideologii ukraińskiego integralnego nacjonalizmu, czyli swoistej, rodzimej, ukraińskiej odmiany faszystowskiej, realizując zbrodnicze, ludobójcze, antyludzkie cele budowy państwa autorytarnego – faszystowskiego”. Dobrze się stało, że pojawili się badacze, którzy mieli odwagę opracować i z wielkim wysiłkiem opublikować tomy, poświęcone „Ofiarom ludobójstwa w hołdzie, ich rodzinom ku pamięci, a wszystkim Polakom ku przestrodze”.

Prezentowaną książkę należy polecać przede wszystkim tym Polakom, którzy przeżyli straszliwe piekło na Wschodzie. Niech wezmą ją do ręki także ci, którzy niestety mają niewielką wiedzę o tragedii narodowej na Kresach w latach 1939-1946.

Ks. Józef Mandziuk

Ordine di Malta. Punti fermi per un rilancio. Quaderni di Spiritualità N. 9. Roma 2008 ss. 140.

Zakony rycerskie pozostają ciągle niezwykle fenomenem chrześcijańskiej duchowości oraz miejsca we wspólnocie Kościoła. Ich bogata historia nie jest tylko zamkniętą przeszłością, ale bardzo ważnym i zarazem niezwykle żywym fundamentem teraźniejszości i przyszłości. Ta świadomość zobowiązania walki w obronie chrześcijaństwa przybrała wiele zróżnicowanych form, a jedną z nich z pewnością jest stosunkowo liczna rodzina zakonów rycerskich. Niestety współcześnie faktycznie nadal brak głębszych i bardziej twórczych analiz tego niezwyklego znaku Kościoła w świecie na przestrzeni tylu wieków.

Do tej wielkiej rodziny, już od ponad 900 lat przynależy Zakon maltański, używając jej potocznej nazwy. Ma on w sobie wiele wspólnych elementów, a jednocześnie i własną specyfikę, choć istnieją jednocześnie pewne wspólne elementy. „Tuitio fidei et obsequium pauperum”, choć w zróżnicowanej formie odnosi się często i do innych zakonów rycerskich, tutaj ma jednak swoją wyjątkową specyfikę. Nabiera innych akcentów i rysów, co w jakimś stopniu wybrzmiewa już w niektórych studiach oraz opracowaniach.

Oto w serii „Quaderni di Spiritualità”, wydawanej przez Wielkie Magisterium Suwerennego i Rycerskiego Zakonu Szpitalnego św. Jana Jerozolimskiego, zwanego Rodyjskim i Maltańskim, ukazał się już dziewiąty tom. Dotyka on odważnych

perspektyw Zakonu z jednoczesną referencją wobec stabilnych elementów tej formy życia rodziny rycerskiej.

Całość książki otwiera spis treści (s. 3-4), a następnie zamieszczono wprowadzenie podpisane „A.A.” co wyraźnie wskazuje na abpa Angelo Acerbi, Prałata Zakonu (s. 5). Jednak chyba najważniejszym tekstem jest refleksja nowego Wielkiego Mistrza Frà Matthew Fetting (s. 7-11).

Temat powołanie zaprezentował kard. Pio Lagi, długoletni Patron Zakonu, dziś już nieżyjący (s. 13-16). Z kolei ks. Zosimo Damiano Fonseca podniósł kwestię powrotu do źródeł powołania janowego (s. 17-27). Natomiast opat Bruno Martin ukazał powołanie do grona kawalerów sprawiedliwości, a więc pierwszej kategorii (s. 29-37)

Odnowić i rozwijać życie religijne Zakonu to temat podniesiony przez ks. Andrew Wadsworth (s. 39-45). Natomiast Frà John T. Dunlap z podprzeoratu Najświętszej Maryi Panny z Lourdes w USA ukazał kwestię: *Posłuszeństwo: rzeczywistość i perspektywy Podprzeoratu Amerykańskiego* (s. 47-61). W biblijny tytule *Przywdziało zbrogę światła* dominikanin Costantino Gilardi wskazuje na elementy duchowe tego powołania zakonnego (s. 63-77)

Widzialność wiary w społeczności zsekularyzowanej ukazał abp Gianfranco Vavasi, przewodniczący Papieskiej Rady Kultury (s. 79-89). Natomiast Wielki Szpitalnik Zakonu Albrecht von Boeselager podjął temat wokół nowych wyzwań dla zobowiązania „obsequium pauperum” (s. 91-112). Z kolei radca nuncjatury ks. Ettore Balestrero wskazał na nauczanie do młodzieży papieża Benedykta XVI (s. 113-119). Wspomniany wyżej abp Angeli Acerbi ukazał Zakon maltański w jego tożsamości i przyszłości (s. 121-130). Całość zamykają uwagi wokół tematu: *Nowe strategie: Międzynarodowe Seminarium 2009* przygotowane przez Winfried Henkel von Donnesmarck, członka Radu Suwerennej (s. 131-140)

Dobrze się stało, że w serii „Quaderni di Spiritualità” podjęto duży wysiłek formacyjnym dam i kawalerów Zakonu udostępniając bardzo ważne elementy w formie szeroko dostępnej. Wydaje się, że to jest jedyna droga dla podtrzymania i utrwalenia tożsamości Zakonu, a to jest współcześnie bardzo klarownym wyzwaniem wobec tej całej wspólnoty. Formacja pozostaje bowiem także narzędziem kształtowania wierności „tuitio fidei et obsequium pauperum”. Bez tego elementu trudno, aby Zakon maltański była nadal żywą i aktywną strukturą w Kościele.

Niejednokrotnie występujące przypisy są ważnym dopowiedzeniem czy zwyczajnym uzupełnieniem przekazywanej treści. Te zaś są czasem dość schematyczne, ale jednocześnie niezwykle twórcze i klarowne w swym przesłaniu. Jawią się tam niekiedy wskazania na ciekawe prace naukowo-badawcze oraz informacyjnej, które są szerzej dostępne. Bardzo ważnym elementem jest obfite sięganie do Pisma św., tak w tekście jak i przypisach oraz dość liczne wątki patrystyczne i literatury starochrześcijańskiej.

W treści wielu artykułów wybrzmiewa niezwykle bogactwo Zakonu maltańskiego, zwłaszcza gdy dostrzega się nie tylko całą sferę zewnętrzną. Jest to ogólne bogactwo, a jednocześnie i wielopłaszczyznowe, które ukazuje się niejednokrotnie

w swej wielorakiej szczegółowości. Zatem może czasem dość trudno wnieść się na wyżyny ogólności, te zaś są często potrzebne dla czytelników wywodzących się spoza Zakonu. Natomiast w Zakonie potrzeba zaś bardzo podstawowej pracy w kształtowaniu postaw ludzkich i chrześcijańskich, aby dopiero na tej bazie owocnie podjąć formację zakonną.

Ważnym jest, wybrzmiewająca stosunkowo często, świadomość oczekiwanych działań, które pozwolą jeszcze lepiej pełnić posługę „*tuitio fidei et obsequium pauperum*”, w obecnych warunkach cywilizacyjnych. Ten element aktywności musi jednak czerpać podstawowe siły z duchowości, aby posługa ta nie stała się zwyczajnym czysto zewnętrznym wolontariatem (por. Jan Paweł II, *Adhortacja „Ecclesia in Europa”*). W Zakonie niezbędne jest włączenie chrześcijańskiej wiary, i to mocno podkreślają liczne opracowania prezentowanego zbioru.

W książce wybrzmiewa bogactwo wspólnot narodowych, które zdominowały klasyczne przeoraty i podprzeoraty. Co więcej wydaje się, że dzisiaj to jest jedna z perspektyw rozwoju Zakonu, która jest żywo dyskutowana w Wielkim Magisterium na *via dei* Condotti. To oparcie się także na lokalnych wartościach oraz tradycjach jest gwarancją dynamicznego trwania we wspaniałej tradycji i jednoczesnej aplikacji do danego miejsca i czasu. To nie jest jednak tylko tkwienie w przeszłości, ale twórcze i dynamiczne odniesie się do niej oraz jej praktyczne wykorzystanie.

Autorami tekstów są wybitne autorytety w poszczególnych kwestiach. Dobrze, że są to członkowie Zakonu, duchowni oraz osoby świeckie. Zatem ich rozeznanie jest ciekawie zróżnicowane, a jednocześnie bardzo ubogacające. Widać wyraźnie duże zaangażowanie emocjonalne, dotyka się bowiem żywej struktury osobowej. To ciekawy materiał, choć może czasem mało usystematyzowany. Takie zestawienie nie zawsze ułatwia lekturę i może powodować trudności w dostrzeżeniu najważniejszego przesłania całego zbioru. Wydaje się jednak, że ostatecznie można je zawsze znaleźć w „*tuitio fidei et obsequium pauperum*” i ono pozostaje pewnym drogowskazem dla życia i działalności.

Dobrze, że w prezentowanych tekstach wybrzmiała prawda ślubów posłuszeństwa i sprawiedliwości. Bowiem te dwie kategorie są współcześnie realnym znakiem przyszłości Zakonu oraz wierności pierwotnemu charyzmatowi, który zresztą przed wiekami stał u jego fundamentów. Na tej bazie poszukuje się bowiem dzisiaj pewnych nowych rozwiązań, zwłaszcza wobec kryzysu kategorii sprawiedliwości. Ta bowiem oparta o śluby zakonne była zawsze podstawową dla zachowania istoty Zakonu maltańskiego, tak wobec Kościoła jak i swej pozycji jako podmiotu prawa międzynarodowego. Potrzebne jest tutaj bardziej zintensyfikowane działanie oraz formacja ewentualnych kandydatów.

Bardzo ważnym, a jednocześnie całkowicie zrozumiałym jest stawianie odważnych pytań o przyszłość Zakonu. Dobrze, że to wybrzmiewa, także w perspektywie pewnej nadziei, która zdaje się jawić coraz bardziej realnie. Powoływanie nowych członków

jest zawsze znakiem dynamiki i żywotności Zakonu. Jednak w tym względzie Zakon mocno przestrzega swym zasad prawnych oraz tradycji.

Szczególnie ważnym tekstem są krótkie refleksje Fra Matthew Festing, aktualnego Wielkiego Mistrza. Jego bowiem autorytet oraz przesłanie skierowane do całego Zakonu są szczególnie wiążące i nakreślają pewne linie życia oraz działania. Trzeba jednocześnie przyznać, że Wielki Mistrz jest w tych kwestiach szczególnie kompetentny. Widać w jego zaangażowaniu dużą determinację, a jednocześnie i nadzieję pozytywnych owoców ku pomyślnej przyszłości całego Zakonu.

Bp Andrzej F. Dziuba

Ks. Wiesław Łużyński, *Przesłanie społeczno-moralne Jana Pawła II do Polaków*. Materiały do wykładów z katolickiej nauki społecznej. Toruńskie Wydawnictwo Diecezjalne. Toruń 2008, ss. 198.

Szczególnie wrażliwą sferą życia ludzi w wymiarze osobowym oraz społecznym czy wspólnotowym są relacje społeczno-moralne. Stanowią one bardzo ważny wyraz wzajemnych odniesień międzyludzkich, i to w różnych płaszczyznach, a przecież każdy człowiek wręcz ze swej natury jest postrzegany jako istota społeczna (np. Arystoteles). Zatem ta kategoria zasad, pytań czy wątpliwości pozostanie zawsze aktualna i bardzo interesująca. Oczywiście tutaj jawi się wielość propozycji, sugestii czy odpowiedzi.

Kościół zawsze był blisko człowieka w całej swej wrażliwości na jego znamiona ziemskiego pielgrzymowania oraz wielorakość odniesień. Przecież Jan Paweł II wyraźnie wskazywał, że człowiek jest drogą Kościoła, a to jest jedno z fundamentalnych opinii Kościoła w jego posłudze ewangelizacyjnej. Jakże drogi te są bogate i wielorakie w swym zróżnicowaniu i propozycjach. Zawsze chodzi o tego samego człowieka, stworzonego i odkupionego oraz odpowiedzialnego za miejsce swego życia.

Ks. dr Wiesław Łużyński, pracownik naukowy Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, przedstawił studium przesłania społeczno-moralnego Jana Pawła II skierowanego do Polaków. Jest specjalistą w zakresie socjologii religii i autorem licznych artykułów oraz studiów z tej problematyki.

Książkę otwiera słowo Jana Pawła II, wygłoszone w Kielcach (s. 5). Następnie podano spis treści w języku polskim (s. 7-9) i angielskim (s. 10-12) oraz wykaz skrótów (s. 13). Treściwo wprowadza wstęp (s. 15-19). Zasadniczy korpus podzielono na 13 szczegółowych bloków tematycznych.

Dla choćby schematycznego ukazania wiodących idei podjętych przez Autora warto przywołać tytuły poszczególnych rozdziałów: 1. „Kościół w życiu narodu” (s. 21-38); 2. „Zagadnienia antropologiczne” (s. 39-50); 3. „Wartości w życiu społecznym” (s. 51-66); 4. „Zasady społeczne” (s. 67-79); 5. „Moralność w życiu narodu” (s. 80-88);